

2022 METŲ VALSTYBĖS KONSOLIDUOTŲJŲ FINANSINIŲ IR BIUDŽETO VYKDYMO ATASKAITŲ RINKINIŲ FINANSINIO AUDITO REZULTATAI

2023 m. rugsėjo 29 d.

Nr. FAE-4

SANTRAUKA

Audito tikslas ir apimtis

Vadovaudamiesi Valstybės kontrolės, Viešojo sektoriaus atskaitomybės ir Biudžeto sandaros įstatymais, atlikome 2022 m. valstybės konsoliduotųjų ataskaitų rinkinio auditą.

Auditas atliktas pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus, kurie apima tarptautinius audito standartus. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Audito apimtis ir metodai“ (31 psl.). Audito ataskaitoje pateikiami tik audito metu nustatyti dalykai, o nepriklausoma nuomonė dėl konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinio ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinio pareiškama audito išvadoje.

Pagrindiniai audito rezultatai

1. Valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinyje duomenų iškraipymai yra reikšmingi

Viešojo sektoriaus kokybiškų duomenų turėjimas ir jų atvėrimas sudaro prielaidas pasiekti didesnę viešojo administravimo institucijų darbo efektyvumą ir tarpinstitucinį bendradarbiavimą, didina valdžios skaidrumą ir skatina piliečių įsitraukimą į sprendimų

priėmimą. Vienas pamatinių duomenų šaltinių – finansiniai viešojo sektoriaus subjektų duomenys, kurie vis dar reikšmingai iškraipyti.

Valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinyje nustatyta reikšmingų duomenų iškraipymų, dalies duomenų teisingumo dėl įvairių priežasčių nebuvo galima patvirtinti: ilgalaikio materialiojo turto, per vienus metus gautinų sumų, trumpalaikių įsipareigojimų, sukaupto perviršio ar deficito, pagrindinės veiklos kitų pajamų, įplaukų, pervestų pinigų ir kt. Atitinkamai, informacija neteisinga ir aiškinamajame rašte. 2022 m. kiekybiškai ir kokybiškai reikšmingos klaidos nebuvo paplitusios, kaip buvo 2021 ir 2020 metais, tačiau jų yra ir veiklos rezultatas, nurodytas ataskaitų rinkinyje, yra reikšmingai iškraipytas (1 skyrius, [11–12 psl.](#)):

- ✓ 97,48 proc. (11 462,37 mln. Eur) mokesčių pajamų ir su jomis susijusių gautinų ir mokėtinų sumų teisingumo negalime patvirtinti. Aplinkybės Valstybinės mokesčių inspekcijos mokesčių fonde, susijusios su apskaitai tvarkyti naudojamų informacinių sistemų trūkumais, ir 2022 metais liko nepakitusios (1 skyrius, [13–14 psl.](#));
- ✓ apie 2 proc. (588,01 mln. Eur) žemės vertės – miško žemės – teisingumo negalime patvirtinti, nes Aplinkos ministerijos apskaitoje sudarant finansines ataskaitas nepatikslinta žemės tikroji vertė, žemės sklypai apskaitoje sudubliuoti, netinkamai atlikta žemės sklypų inventorizacija (1 skyrius, [14 psl.](#));
- ✓ 383,41 mln. Eur ilgalaikio finansinio turto negalime patvirtinti, nes Aplinkos ministerija JESSICA kontroliuojančiojo ir JESSICA II fondų fondų finansinius duomenis atskleidžia neteisingai (1 skyrius, [14–15 psl.](#));
- ✓ 68,80 mln. Eur turto ir atitinkamai finansavimo sumų, įsipareigojimų ir grynojo turto duomenys neteisingi, nes trijų viešojo sektoriaus subjektų finansinės apskaitos tvarkymo procesai ir ūkinių operacijų registravimas neatitinka Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo ir viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartų reikalavimų. Iš jų dviejų – duomenys nepatikimi antrus metus (1 skyrius, [15–16 psl.](#));
- ✓ 51,39 mln. Eur padidintas rezervas, nes Aplinkos ministerijos apskaitoje 2022 m. įsigyti medynai, esantys 476 vnt. miškų ūkio paskirties žemės sklypuose, registruoti ne jų tikrąja verte, registruojama pirminio pripažinimo metu, o per tikrosios vertės pokytį, registruojamą įvertinus turtą sudarant finansines ataskaitas (1 skyrius, [14 psl.](#)).

Įstaigos darė ir kitų klaidų, kurių visuma iškraipė valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinio duomenis. Svarbu, jog pagrindinė vidaus kontrolės procedūra – inventorizacija, kurios rezultatai turėjo pagrįsti apskaitos duomenis, atlikta su reikšmingais trūkumais: pavėluotai, inventorizuotas ne visas turtas ir įsipareigojimai arba rezultatai neužregistruoti apskaitoje ir pan. Dėl šių inventorizacijos trūkumų negalima buvo patvirtinti įstaigų 242,82 mln. Eur turto ir 7,87 mln. Eur įsipareigojimų teisingumo ([1.2 poskyris](#) ir [1.3 poskyris](#)).

2022 m. vyko ir teigiami pokyčiai taisant reikšmingas apskaitos klaidas. Dalį jų išsitaísė patys subjektai: 1) valstybinės reikšmės keliai ir po jais esanti žemė atskaitose jau nurodomi kaip žemė ir infrastruktūros statiniai (buvo registruoti kaip finansinis turtas); 2) baigiamas Kultūros ministerijos ir jai pavaldžių muziejų apskaitoje kilnojamųjų kultūros vertybių vertinimas tikrąja verte (buvo simboline vieno euro verte); 3) teismuose pradėta žyminio mokesčio apskaita, bet dėl baudų apskaitos sprendimų dar ieškoma. Reikšmingas subjektų apskaitos klaidas, sudarydama valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinį, taisė Finansų ministerija: ištaisė klaidingus Nacionalinės žemės tarnybos valstybinės žemės vertės pasikeitimo registravimą (atstatytos ankstesnių metų žemės nuvertėjimo

7 622,55 mln. Eur sąnaudos) ir Lietuvos geologijos tarnybos mineralinių išteklių vertės apskaičiavimą (vertė sumažėjo 1 261,03 mln. Eur) ([1.4 poskyris](#))

2. Centralizuotas apskaitos tvarkymas – vis dar iššūkis

Apskaitos tvarkymui viešojo sektoriaus subjektai, nurodyti Vyriausybės nutarime, turi naudoti bendrąją finansų valdymo apskaitos informacinę sistemą, kuri padėtų organizuoti apskaitos operacijų registravimą, ženkliai sumažintų darbo laiko sąnaudas ir valstybei taupytų biudžeto pinigus atsisakant keliasdešimt anksčiau naudotų sistemų išlaikymo bei techninės priežiūros sąnaudų. Naują informacinę sistemą apskaitai tvarkyti įstaigos turi naudoti jau iki apskaitos funkcijos centralizavimo pradžios, kad centralizavimo procesas taptų sklandesnis ir reikalautų mažiau išteklių. Nustatėme įstaigų, kurios apskaitos naujoje informacinėje sistemoje Vyriausybės nustatytu laiku netvarko ar tvarko ne pilna apimtimi.

Be to, susiduriama ir su duomenų teikimo, atsakomybių tarp Nacionalinio bendrųjų funkcijų centro ir viešojo sektoriaus subjektų, išgryninimo problemomis. Rezultatas – viešojo sektoriaus subjektų ataskaitų rinkiniuose neatskleista pagal viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartus privaloma informacija aiškinamuosiuose raštuose, neužregistruotos ūkinės operacijos, ypač susijusios su apskaitinių įverčių registravimu ir kt. Šiuos dalykus planuojama išspręsti rengiamu Centralizuoto viešojo sektoriaus subjektų buhalterinės apskaitos organizavimo tvarkos aprašo pakeitimu, kuris reglamentuotų, kokia apskaitai tvarkyti reikalinga informacija turi būti pateikiama centralizuotai apskaitą tvarkančiam asmeniui, nustatytų jos pateikimo tvarką ir panašius dalykus ([2 skyrius](#)).

3. Valstybės biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinyje duomenų iškraipymai yra reikšmingi

Valstybės biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinio tikslas – parodyti valstybės biudžeto pajamų pagal rūšis ir išlaidų pagal valstybės funkcines (socialinė apsauga, ekonomika, švietimas ir kt.) ir ekonomines (darbo užmokestis, prekių ir paslaugų naudojimas, socialinės išmokos ir kt.) klasifikacijas, planus ir jų vykdymą, pateikti visuomenei informaciją apie vykdomas programas, programų finansavimo šaltinius, asignavimų paskirstymą ir naudojimą, tais atvejais, kai jie nepanaudojami, pateikti priežastis.

2022 m. valstybės biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinyje yra reikšmingų duomenų iškraipymų:

- ✓ 550,47 mln. Eur parodyti kaip ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir bendrojo finansavimo pinigai, valstybės biudžeto pinigai projektams įgyvendinti, o panaudoti darbo užmokesčiui, prekių ir paslaugų, ilgalaikio turto įsigijimui ir kt. (3 skyrius, [23–25 psl.](#));
- ✓ 354,51 mln. Eur valstybinės reikšmės keliams, valstybei nuosavybės teise priklausančiam ir į Susisiekimo ministerijos balansą įtrauktam turtui parodyti kaip kitos išlaidos, o turėjo būti parodyti kaip išlaidos, skirtos turto statybai, remontui ir priežiūrai (3 skyrius, [25–26 psl.](#));
- ✓ 204,09 mln. Eur sveikatos priežiūros paslaugoms, kurios nėra finansuojamos privalomojo sveikatos draudimo pinigais, apmokėti parodyti kaip dotacijos, o turėjo būti parodyti kaip socialinės išmokos (pašalpos) (3 skyrius, [26–27 psl.](#));

- ✓ 161,16 mln. Eur elektros kompensacijoms juridiniams asmenims parodyti kaip kitos išlaidos, o dalis jų turėjo būti parodyti kaip dotacijos ir komunalinių paslaugų įsigijimo išlaidos (3 skyrius, [27 psl.](#));
- ✓ 62,04 mln. Eur subjektams, kurių steigėjas savivaldybė, ar pačioms savivaldybėms parodyti kaip kitos išlaidos, o turėjo būti parodyti kaip dotacijos (3 skyrius, [28 psl.](#)).

Teisingas pajamų ir išlaidų priskyrimas atitinkamiems straipsniams leidžia turėti objektyvią informaciją įstaigų veiklos stebėsenai ir analizei atlikti. Be to, faktinių (padarytų) išlaidų priskyrimas tinkamam ekonominės klasifikacijos straipsniui yra svarbus rengiant statistinius duomenis ir atsiskaitant Eurostatui. Siekiant turėti tikrus ir teisingus duomenis sudarant ataskaitas ir priimant sprendimus, tikslinga keisti asignavimų planavimo sistemą, nes naudojamas detalumas yra perteklinis ir praktikoje ne visais atvejais įgyvendinamas. Tokiu būtu pasiektas tikslas ne tik turėti tikrus ir teisingus duomenis sprendimams priimti, bet ir sumažėtų administracinė našta įstaigoms.

Rekomendacijos

Audito procedūros atliktos visuose į 2022 m. VKFAR sudėtį įeinančiuose subjektuose, iš jų 87-iems pateikti pastebėjimai ir rekomendacijos dėl apskaitos trūkumų pašalinimo, vidaus kontrolės stiprinimo ir apskaitos tvarkymo aplinkybių ištyrimo.

Ne pirmus metus pabrėžiame, kad Valstybės kontrolės teiktų rekomendacijų įgyvendinimas padėtų įstaigoms supaprastinti apskaitos procesus ir disponuoti teisingais finansinės apskaitos ir ataskaitų duomenimis. Apskaitos tvarkymui svarbių 2017–2019 metais teiktų rekomendacijų įgyvendinimo būklė pateikta 2023-09-29 valstybinio audito ataskaitoje Nr. FAE-3 „2022 metų nacionalinio finansinių ataskaitų rinkinio ir valstybės skolos duomenų finansinio audito rezultatai“. Aktualią informaciją apie didelės ir vidutinės svarbos valstybinio audito rekomendacijų įgyvendinimo būklę 2023 m. pirmąjį pusmetį pateikta ir 2023-09-07 rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitoje¹.

Aktuali informacija apie rekomendacijų įgyvendinimo būklę, rezultatus ir įvykusius pokyčius skelbiama atviruose duomenyse Valstybės kontrolės interneto svetainėje <https://www.valstybeskontrole.lt/LT/AtviriDuomenys>.

¹ 2023-09-07 Nr. RAE-14. Prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrole.lt/LT/post/3136/>.